خۆرەتاوی پێکەنینی منداڵەکان ... عەلی مستەفا

سەرە قەڵەمێک بۆ کتێبی شەوە سپییەکان، یاداشتی پیاوێکی جوو لە پێناو ئازادی گەلی جوولەکە و بنیاتی دەوڵەتی ئیسرائیل.

شەوە سپییەکان، یاداشتەکە لەو ڕووداوانەی کە واقیعێکی تاڵ و پڕ کارەساتمان بۆ دەگێڕێتەوە، هەقیقەتەکە لە گەیشتن و فرمێسکی شادوومانی، ئەوەیە نووسەری نێو واقیعی ڕووداوەکان لە دوا دێڕی کتیبەکەیدا دەڵێت:(بەڵام خۆ ڕۆژەکەش دێت و ئەویش لە بەر خۆرەتاوی پێکەنینی منداڵەکان پاڵبداتەوە). ئەوە ئەو ئومێدەیە دواجار دەمانگەینێتە ئەو باوەڕەی، لە دوای هەموو کەفەڕاتێکی سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی و... دان بەخۆماندابگرین و ژیرانە هەنگاو هەڵبگرین بۆ ئەوەی ببین بە ڕەمز و یاداشتێکی نەمر و زیندوو بۆ پێکەنین و گەشاندنەوەی منداڵانی گەل و نیشتمان.
شەوە سپییەکان- مەناحەم بێگن هەم نووسەر و هەم وەچاغی هەموو ئەو ئارەشانەی لە پێناو گەلی جوو و خاکی پیرۆزدا بە ڕوویدا دەتەقنەوە، شەفیقی حاجی خدر وەک هەروا وەرگێڕانەکەی کردووە و سەرنجمان بۆ بندین دەبات. ئەم کتێبە ئەزموونێکی شەوە ئەدەبییە، لە نێو مەغزای سیاسی و جەنگە دڕاوەکانی مرۆڤایەتی. چۆنییەتی گەڕانەوەکان ئەگەر لە شەوە واقیعییەکە نزیکە، بەلام هونەرێکی وەستایانەیە بتوانیت لە نێو ئەو هەموو جەنجاڵیانەی نێو ژینگە کۆنکریتییەکاندا، ڕەنگ بە بەر هەموو دیمەنێک و بەرنگاریی و نائومێدیدا بکەیت، گرنگە بتوانیت ڕادەست نەبوون لە نێو ئازاری نائومێدیدا بکەیتە تروسکاییەک بۆ ئەوەی دواجار منداڵانی نیشتمان بە پێکەنینەوە باسی ئازادی خاکی پیرۆز و گەڕانەوەی ئازادی خوازان بکەن. (بێتار) ڕێکخراوێکی قۆرخکاری سیاسی و سەرمایەکان نەبوو، بە پێچەوانەوە کۆڕگەیەک بوو بۆ پیتاندنی بیری جوو و ئازادی خاکی پیرۆز و بە دیهێنانی ئامانجی دەیان ساڵەی دەوڵەتی ئیسرائیل.
ئاخر بەراستی ئەمانە ئامانج و ئیمانی بچووک و کەم نەبوون، هەڵبەتە ئازار و بەربەستی گەورش دێنە پێشەوە، بەڵام ئامانج و ڕێگای ڕاست نایەڵێت لە هیچ شتێک سڵ بکرێتەوە. نووسەر بەرپرسێکی باڵای ئەم ڕێکخراوە بووە و لە پێناو بەها گەوروەکان خەباتی کردووە، تەنانەت ڕادەستی هیچ ئیرادەیەکی ئاسایشی سۆڤیەتی و کەمپە جۆرا و جۆرەکانی زۆرەملێی سەربازی کارگەری و داکردن نەبۆتەوە.

ئیتر هەموو ئەمانە ئیمانن بەو دەڕپێ خوناوانەی بە ئایندە خەونیان پێوە دەبینی.

نووسەر لە پاڵ هەموو ئەو کۆشش و تێکۆشانەی لە پێناو بەهاکانی خاکی ئیسرائیل کردوویەتی، بە وریایی و هۆشیارییەوە گوفتار و ڕەفتاری نوواندووە، تەنانەت هەستی گومان و جیاوازییەکانیشی لا پرسێکی گرنگ بووە، لە شوێنێکدا لەسەر دەسەڵات و حکومەتەکانی ناوچەکە بەچوونی جودای هەبووە وەک دەڵێت: هیتلەر یان ستالین هیچیان بە ئەمە باش نین، بەڵام جیاوازیشیان هەیە، ستالین پاڵتۆ خورییەکەم لەبەر دادەکەنێت، کەچی هیتلەر گیانم. لا٢٤ ، ئەو خەباتە پڕ مەترسییە بووە کە تەواوی جووەکان لە پێناو سەربەرزییەکی یەکجارەکی کردییان، لە پاڵیدا هیچ باوەڕێک و سەرمایەیەکی باوەڕپێکراویان نەبووە، بۆیە بە گومانەوە دەیانڕوانییە سیاسەت و هاوپەیمانییەتییەکانی دونیا. دوو دەوڵەتی گەورەی جیهانی ڕوسیا و ئەڵمانیا کە لە جەنگی جیهانیدا لە هەمبەر یەکتردا جگە لە خوێنی یەکتر بگرە جووەکانیان کردە سووتەمەنی نێو ئاگرەکە و زۆر خراپ جووەکانیان لەبەین دەبردن، بەتایبەتی ئەڵمانیای هیتلەر، کە کورەی بە توانەوەی جوو بنیات ناو، لە بەینی بردن.

جوو، میللەتێکی تیکۆشەر و پەرت و بڵاو، بەردەوامیش لە ئازار و ئەشکەنجە دابوونە، چونکە بەردەوام لە خەبات و هەوڵ دابوونە بۆ بە دیهێنانی ئامانجە سەرەکی و نیشتمانییەکانییان. گرنگترین شت کە لە نەتەوەی جوودا بە دی بکرێت، ئەوەیە تا ساتی بەدەستهێنانی مافەکانیش یەکگرتووبوونە، کۆمەک و هاوکارییان بۆ بنیاتی دەوڵەتی جوو بەسەریەکەوە ناوە. هەڵبەتە نەتەوەی وا ئەگەر سەرژمێرییەکەی بگاتە ئاستی خوارەوەی پێکهاتەی نەتەوەیی بەهۆی ئەو جەورو ستەمەی لێیدەکرێت، ڕۆژێک دێت لە پاڵ پێکەنینی منداڵاکان دابنیشێت و مارشی سەرکەوتن بەسەر هەموو نەیارانی لێبدات، ئەو کاتەیە کەوتن پاشەکشەشی ئەستەم دەبێت، وەک هەنووکە دەبینین دەستی بنیاتی جوو لە هەموو پێکهاتەکانی دونیادا جەمسەر دەگرێت و یار و نەیار لە ئاستیدا هەڵوەستە دەکەن.

ئەم کتێبە لە زۆر شت نزیکی کردمەوە، خوێندنەوەی زۆری بۆ هێنام لە بارەی ئەو جیهان و واقیعە بەبنەوانەی تێیکەوتووین، سەرنجی جوان و ئومێدبەخشانەشی پێدام، بەتایبەتی کاتێک جوو لە پێناو ئازادی و بنیاتی دەوڵەتی جوولەکە هەموو مردن، بەلام دواجار پەیامی ئامانج سەردەکەوێت.
کورد وەک نەتەوەیەکی زیاتر لە (٣٠) ملیۆنی تا ئێستاش خەون بە

دەوەڵێتەوە دەبینێت، ئاخر هەکار زۆرن، دەبا لەگەڵێین تا دەبینێ سەر باسێ دروستەکەی. نووسەر دەڵێت: تراژیدیای ئەوان، تراژیدیا تایبەتەکەی ئەوان، کە لە مێژووی خەباتی مرۆڤایەتیدا وێنەی نەبووە، من لێرەدا دەگەڕێمەوە. من ئەوانم لە جۆش و خرۆش و کەساسی خۆیاندا بینی، من ئەوانم لە دڵشادی خۆیاندا و لە بندینی بەمرادیشدا بینی.

ئاخر هەرگیز سووتانەوە وکڵووزانەوەی ئەو کەسە بەجێشانە، ئەو بەوادە نەگبەتانەم نەبینیوە، هەرگیز داڕمان و کەوتنەکی لە هی ئەوانم بەزەبرتر نەبینیوە. لا ٣٤ ، ئەگەر قسەکردن بێت لەو ستەم و ئازارانەی کە لە بەندیخانەکاندا هەبوونە، ئەوا کورد لە پێناو ئازادی خاک و نەتەوەکەی زۆری لەم چەشنە ستەم و ئازارانە چێشت و ڕاکێشی بەر پەتی قەنارە کران و نەگەڕانەوە، ئەمە هەمووی ئەو ئازار و تراژیدیا واقیعییانەن کە بەسەر گەلانی چەوساوەدا هاتوون، لە نێویشیاندا گەلی کورد، ئەوەتا جوولەکە لە ساڵی ١٩٤٨ ەوە بوو بە خاوەنی کیان و دەوڵەتی خۆی و کۆمەڵگەی عەرەبیش چ دەنگ بای لەوە نەهاتن. ئەم ئازارانەی کە گەلی جوولەکە لە بەندیخانەکانی یەکێتی سۆڤیەت و ئەڵمان و پۆڵۆنیا و فەرەنسا و تەواوی دنیادا بینییان بوون بە مایای شانازی بۆ دەوڵەتی ئیسرائیل و گەلەکەی، هەمووی لە میژووی شانازی و سەروەریدا نووسرایەوە. هیچیان نەبوون بە بەند و باوی منەت بەسەر خاک و میللەتەوە، راکێش ڕاکێشی پێست و سەرمایە مەستی نەکردن، ئامانج سەرکەوتنی گەل بوو بەسەر شکستە نەخوازراوەکان.

لە بارەی گرتنەکە کەلەسەرتای کتیبەکەوە دەخوینرێتەوە، وەرگێڕ گواستنەوەی کردووە، لە زمانەکەوە بە زمانەکی تر، بەڵام خۆ ئەوە کەم نییە و ئاسانیس نییە، سەرەتای دەرکەوتنی دیمەنەکە لە نەو سێگۆشەی یەکتەر خواردنەوەدا، ئەم وەرگێڕانە بە ئێمەی کورد پێویستییەکی یەکجار گەورەیە، دەبوایە زووتر ئەم ئینگلیزی زانە، ئەوەنا یەکێکی تر بە وەرگێڕانی ئەم کتێبە و هاوچەشنەکانی هەستایە، چونکە هاوڵاتی و کەسایەتی کوردیش بەم چەشنە کەوتوونەتە بەر شەپۆلی گرتن و دەزیندان خستنی لە لایەن نەیاران و کاربەدەستانی سەردەم و چەرخە جوداکان. بە گرنگە جوانتر و خێراتر ئاشنای خەبات و تێکۆشانی گەلانی تر بین؟ بە کەلتوورەکان خێراتر دەگوازرێنەوە و سەرنجی نەرممان بەیان دەبێت؟ ئاخر ئەمە بەشێکی گرنگە لە ژیان و ئەزموونی خەباتی مەدەنی و ڕۆشنبیری نەتەوە، دەبێت خێرا پێنجە ببردرێت بە کاری پێویست و میللەت لە ژێر

هەژموونی تەسکی تاک بیری و پەیڕەوی کەسی دەرباز بکرێت. خەباتی سیاسی و شۆڕشگێڕی کورد بە شێوەیەک سەری هەڵدا و خوێنی لە پێناودا ڕژا و دەیان سەرکردە و ڕۆڵەی ئەم میللەتە بوونە قوربانی و لە ئاکامدا تەواوی ماندی بوونی خەبات پیچەوانە هەڵگەڕایەوە، ئەمەش مایای شانازی نییە بۆ هیچ تاکێکی میللەتی کورد، چونکە ئەزموونی ئیداری و کارگێڕی کورد لە پاوانی خەباتگێڕاندا فەشەلی هێناوە و تەواوی ئامانجەکان بوونەتە بابەتیکی قۆرخکاری، ئەم قۆرخکارییەش لەسەر حزب و تاکە کەسیدا خۆی بینیوەتەوە، بەم پێودانگەش بازرگانی سیاسی و سیاسی حزبی بەرهەم هاتووە، لە کاتێکدا پێویستبوو سیاسی نیستمانی بەرهەم هاتبووایە.

کورد و جوولەکە دوو نەتەوەن بە درێژایی ڕۆژگارەکانیان خەباتیان کردووە لە پێناو بەدەست هێنانی مافە ڕەواکانیان و مسۆگەر کردنی چارەنووسی خاک و میللەتەکەیان. هەڵبەتە ئازار و شکەنجەی زۆریش بە ڕوویاندا مسۆگەر و بەردەوام بوو. گرتن و تێهەڵدان و برسی کردن و ئاوارەیی و دەربەدەری… چی نەما ئەم میللەتانە بەسەریان نەیەت، بەڵام دواجار جوولەکە دەبێتە دەوڵەت و مافەکانی تەواو مسۆگەر دەکات، تەنانەت دەستێکی درێژیشی هەیە بەسەر جیهانەوە و هاوپەیمانی بەهێزیشی هەن. ئەوەی جێگای نیگەرانییە کورد وەک بابەتێکی سیاسی و گەلێکی ستەملێکراو ماوەتەوە لە ناوچەکەدا، هەڵبەتە هەرێمێکمان هەیە، ئەویش جێگای ئومێدی سەقامگیری و بەتەنگەوەچوونی نیشتمانی و سیاسی نیە بۆ تەواوی گەلی کورد لە هەموو دونیادا.

لە خوێندنەوەی ئەم کتێبەدا زۆر شت لە جیاوازی و خاڵە لێکچووەکان دەکەونە بەرچاو، کە جێگای خۆیەتی لە ئاستی فراوانتر وەک توێژینەوەیەکی ئەکادیمی لە بواری سیاسەتی دەولی نەوخۆیی دیراسەی لەبارەوە بکرێت، بۆ ئەوەی بتوانرێت کەمێکی جەگرەوەمان بۆ بکات لە پانتایی سیاسی و پەیوەندی دیبلۆماسیدا.

عەلی مستەفا

٢٠٢٠